

Kraków, 5 czerwca 2019

Dr hab. Łukasz Gacek, prof. UJ
Zakład Chin, Instytut Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Recenzja

**dorobku naukowego dra Remigiusza Rosickiego w związku z wszczęciem postępowania
o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie nauki o polityce**

Dr Remigiusz Rosicki jest absolwentem studiów magisterskich na kierunkach politologia na specjalności marketing polityczny (praca magisterska *Geneza i rozwój procesów regulacji społecznej*) oraz prawo (praca magisterska *Zasady międzynarodowego prawa ochrony środowiska*) na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ukończył również studia podyplomowe w zakresie administracji europejskiej na specjalności administracja publiczna oraz studia I stopnia na kierunku filozofia na tymże Uniwersytecie.

W 2010 r. przedłożył i obronił na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM rozprawę doktorską zatytułowaną *Próby kształtowania polityki bezpieczeństwa energetycznego w Unii Europejskiej* – uzyskując na tej podstawie stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Promotorem pracy był prof. dr hab. Zbigniew Blok. Praca została wyróżniona w konkursie prof. Józefa Kukułki na najlepszą rozprawę doktorską podejmującą teoretyczne aspekty stosunków międzynarodowych.

Po uzyskaniu stopnia doktora Pan Remigiusz Rosicki został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Teorii Polityki na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM.

Przedmiotem recenzji jest otrzymana do oceny dokumentacja habilitacyjna, na którą składają się: autoreferat przedstawiający dorobek i osiągnięcia naukowe, wykaz

opublikowanych prac naukowych, informacja o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej, popularyzacji nauki, a także wykaz załączonych publikacji.

I. Ocena dorobku naukowego

Jako główne osiągnięcie naukowe Habilitant wskazał cykl 15 publikacji „Polityka energetyczna państw członkowskich Unii Europejskiej – wymiar geopolityczny, instytucjonalny, społeczny, ekonomiczny i technologiczny”. Wśród wymienionych publikacji znalazły się 2 monografie autorskie, 12 artykułów w czasopismach naukowych oraz 1 rozdział w pracy zbiorowej. Na wstępie pozytywnie należy ocenić spójność przedstawionego dorobku, jednoznacznie mieszczącego się w ramach dyscypliny nauk o polityce.

W dorobku naukowym dra Rosickiego na plan pierwszy wysuwają się monografie. Pierwsza z nich to opublikowana wspólnie z Markiem Rewizorskim i Witoldem Ostantem praca *Wybrane aspekty bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej* (Warszawa, 2013, ss. 392). Pozycja ma charakter podręcznikowy, która może być rekomendowana dla studentów nauk politycznych i bezpieczeństwa. W pierwszych dwóch rozdziałach Autorzy podjęli próbę zdefiniowania pojęcia bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa energetycznego, oraz dokonali charakterystyki struktury energetycznej na świecie, analizując kwestie wzrostu zapotrzebowania na energię i udziału w produkcji i dystrybucji poszczególnych źródeł energii. W dalszej części pracy przedstawili uwarunkowania bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej, koncentrując uwagę głównie na regułach rządzących rynkiem energetycznym w Europie oraz istniejących zależnościach importowych, wskazując na powiązania z Rosją i państwami Azji Środkowej. Analizie poddano takie projekty jak Nord Stream, Nabucco i South Stream. Wiele miejsca poświęcono rozważaniom na temat rozwoju energetyki jądrowej i odnawialnej oraz wydobycia gazu z łupków w Europie. W odrębnym fragmencie gruntownej analizie poddano zagadnienie bezpieczeństwa energetycznego na przykładzie Polski. Zestawiono dane dotyczące struktury energetycznej państwa oraz zarysowano perspektywy rozwoju sektorów związanych z czystymi i odnawialnymi źródłami energii. Autorzy słusznie zwracali uwagę na potrzebę dywersyfikacji źródeł transportu, szczególnie w obliczu silnego uzależnienia od Rosji.

W kontekście rozważań podjętych w monografii należy pamiętać, że uzależnienie od zewnętrznych dostaw energii stanowi pochodną nadmiernej energochłonności gospodarek państw Unii Europejskiej, ograniczonych zasobów surowców oraz niezbyt korzystnych

warunków dostępu do źródeł zewnętrznych. Rozwój odnawialnych źródeł energii stanowi w tym przypadku wynik przede wszystkim decyzji politycznych, biorąc pod uwagę że nie są one nadal konkurencyjne cenowo w stosunku do pozyskiwania energii z paliw kopalnych. Trzeba jednak zauważyć, że na gruncie unijnym występuje ograniczona swoboda wyboru w odniesieniu do struktury zużycia nośników energii. Państwa „starej” Unii z jednej strony sprzeciwiają się wzrostowi udziału węgla. Z drugiej zaś nadanie priorytetu dla ropy naftowej i gazu ziemnego prowadzi do rosnącego uzależnienia od zewnętrznych dostawców (często niestabilnych politycznie).

Szczególnie ważna w dorobku dra Rosickiego jest kolejna monografia zatytułowana *Kultury energetyczne Unii Europejskiej* (Poznań 2018, ss. 448). Autor podjął w niej próbę przedstawienia kultur energetycznych Unii Europejskiej rozpatrując to zagadnienie w dwóch wymiarach: społecznym i materialnym. W tym celu postawił hipotezy i pytania badawcze, które nie budzą zastrzeżeń. Hipotezy zostały zweryfikowane w zakończeniu. Monografia składa się z trzech rozdziałów. Autor definiował pojęcie kultury jako proces i zmianę oraz jako partycypację rozumianą przez pryzmat świadomości, zachowań i postaw w sferze energetyki i ekologii. Paradygmat energetyczny odniósł do kultur energetycznych traktując go jako wzorzec „praktyk w produkcji, konsumpcji i transformacji energii”. Autor zastosował koncepcję reżimów technologiczno-ekonomicznych, gdzie czynnikiem zmian pozostają innowacyjne rozwiązania, do analizy reżimów energetycznych i tranzykcji energetycznych. Zwracał uwagę na warunki powstawania innowacji technologicznych i ich wdrażania w ramach poszczególnych reżimów. Przywoływał te kategorie badawcze, które wskazywały na zmiany lub niemożność ich zaistnienia, tj. zależność od ścieżki (*path dependancy*) oraz zamknięcie na ścieżce (*lock-in*). Słusznie dowodził, że wszelkie zmiany w trajektorii rozwoju technologicznego (technologii energetycznych) pozostają uzależnione od podmiotów politycznych, gospodarczych i społecznych. To sprawia, że nie zawsze są podejmowane najbardziej racjonalne decyzje z punktu widzenia gospodarki i środowiska. Autor w ciekawy sposób wykorzystując metodę studium przypadku argumentował, że istniejąca zależność ścieżkowa w energetyce związana z prymatem sektora węglowego w poszczególnych państwach w różnych okresach, może stać się czynnikiem hamującym rozwój konkurencyjnych trajektorii technologii energetycznych i substytucji energetycznych (świat – UE; paradygmat węglowy Wielka Brytania; paradygmat węglowy Polska). W pierwszym z wymienionych przypadków przedstawił zmiany zachodzące w strukturze konsumpcji energii pierwotnej na świecie, gdzie kolejno dominującym nośnikiem były biopaliwa, węgiel (będący

siłą napędową II i III rewolucji przemysłowej) oraz ropa naftowa. W globalnej strukturze produkcji energii elektrycznej to węgiel pozostał kluczowym nośnikiem, jednakże z zaznaczającym się wzrostem znaczenia gazu ziemnego i odnawialnych źródeł energii. W części dotyczącej Wielkiej Brytanii uwypuklono rolę innowacji w rozwoju gospodarczym państwa i dokonujące się przekształcenia w energetyce. Autor zwrócił szczególną uwagę na wzrost efektywności, będącej pokłosiem zastosowania innowacyjnych rozwiązań. Wiele miejsca poświęcono przedstawieniu zmiany konfiguracji energetycznej i ewolucji gospodarki węglowej w kierunku większej dywersyfikacji energetycznej. W odniesieniu do Polski przedstawiono rozwój przemysłu węglowego. W tym kontekście Autor postawił śmiałą diagnozę, że substytucja węgla jako nośnika energii zajmie kilka dekad. Jako istotny problem wskazał funkcjonowanie „reżimu technologii węglowych” hamujących rozwój innych ścieżek technologicznych.

W kontekście analiz nad kulturami energetycznymi Autor wyodrębnił dwa nurty: pierwszy wynikający z przekształcenia zasobów i ich wpływu na środowisko, oraz drugi związany ze sferą świadomości społecznej. W badaniach nad kulturami energetycznymi uwzględnił problematykę bezpieczeństwa energetycznego i rynków energii. W dalszej fazie podjął próbę interpretacji kultur energetycznych przez pryzmat procesu i zmiany. Odnosił się do kategorii tranzycji oraz transformacji politycznej i gospodarczej występujących na gruncie nauk politycznych i ekonomicznych. Podkreślał podobieństwo problemów teoretycznych i metodologicznych występujących w badaniach procesów i zmian politycznych, społecznych i gospodarczych. Szczególnie uwypuklił rolę czynników politycznych w procesach i zmianach w obszarze energetyki. Ciekawy fragment dotyczył rozważań dotyczących trajektorii tranzycji obrazującej przechodzenie z jednego nośnika energii na inny lub z danej technologii na inną. Wyeksponowano substytucję głównych nośników energii, uwzględniając jednak w rozważaniach także rolę czynników społecznych, technologicznych i instytucjonalnych, które określały tempo i zakres zmian w energetyce. Przedstawiono również ujęcie kultury energetycznej przez pryzmat partycypacji rozumianą jako świadomość, zachowania i postawy społeczne w zakresie użytkowania energii i jej oszczędzania.

W drugim rozdziale dokonano przedstawienia wybranych czynników wpływających na kultury energetyczne UE, tj. normatywno-instytucjonalne, społeczno-ekonomiczne i technologiczne. W trzecim zaś została dokonana autorska analiza kultur energetycznych w Unii Europejskiej. W oparciu o przeprowadzone badania empiryczne Habilitant słusznie zauważył, że w definiowaniu kultury energetycznej istotne znaczenie mają nie tylko cechy struktury energetycznej, ale również specyficzne uwarunkowania geograficzne i historyczne

państw. W swoich badaniach dowiódł, że w ramach UE mamy do czynienia ze znaczącym zróżnicowaniem pod względem energochłonności kultur energetycznych. W tym przypadku wydaje się jednak, że Autor nadmiernie skoncentrował się na kwestii efektywności energetycznej. Choć pozostaje ona głównym czynnikiem zmniejszenia pierwotnego oraz końcowego zużycia energii, jednakże spadku energochłonności nie można odnosić tylko do zwiększenia efektywności energetycznej. Przyjęte kryteria związane z energetyką pozwalają dostrzec utrzymujące się podziały pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Habilitant zwrócił uwagę na procesy dekarbonizacji, które w powiązaniu z poprawą efektywności energetycznej, wzrostem znaczenia odnawialnych źródeł energii oraz ujednolicaniem cen energii, które jego zdaniem sprzyjają synergii w zakresie wyzwań energetycznych w UE.

W treści monografii zabrakło szerszego powiązania rozważań dotyczących podejmowanych i planowanych działań sektora energetycznego ukierunkowanych na ochronę środowiska i klimatu. Nie przedstawiono dokonań i dalszych zamierzeń UE i poszczególnych państw członkowskich w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych i zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza. Autor uwypuklił co prawda znaczenie rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz innowacyjnych niskoemisyjnych technologii, jednakże nie nakreślił wyraźnie ram polityki UE w zakresie ochrony klimatu, szczególnie w kontekście emisji gazów cieplarnianych. Autor nie przedstawił założeń planów UE związanych z ograniczeniem negatywnego oddziaływania sektora energetycznego na środowisko i wejściem na drogę zrównoważonego rozwoju państw członków. Należy pamiętać, że realizacja celów polityki klimatycznej i energetycznej stawia przed nimi konieczność podejmowania działań inwestycyjnych i modernizacyjnych istniejącej infrastruktury energetycznej, która decyduje o prawidłowym funkcjonowaniu całego rynku energii oraz wpływa na wydajność tego rynku.

W rozważaniach dotyczących istniejących zależności UE od importu energii zabrakło refleksji na temat sytuacji geopolitycznej, która obrazuje, że wiele rozgrywających się obecnie konfliktów militarnych i politycznych na świecie toczy się w regionach zasobnych w surowce. Innym elementem godnym uwagi jest to, że UE posiada dosyć ograniczony wpływ na rynek surowców energetycznych. Podejmuje próby rozwijania systemu regulacji międzynarodowych związanych z handlem surowcami energetycznymi, jednakże rozbija się to o realia międzynarodowego rynku energetycznego i potrzeby państw eksporterów. Należy dostrzec przy tej okazji, że pomiędzy państwami członkowskimi UE występują znaczące

różnice w percepcji samego pojęcia bezpieczeństwa energetycznego, a co za tym idzie definiowaniu powiązań z państwami eksporterami energii oraz państwami tranzytowymi.

Dr Rosicki dosyć pobieżnie odniósł się również do zmian w światowej strukturze energetycznej, nie poświęcając wiele miejsca głównym konsumentom energii i ich planom rozwoju systemów energetycznych. Podkreślając m.in. prymat węgla w światowym bilansie energetycznym, nie uwypukla szczególnej roli Azji, a zwłaszcza Chin, odpowiedzialnych za połowę światowej produkcji i konsumpcji. W odniesieniu do Japonii sygnalizował z kolei odejście od energetyki jądrowej. W następstwie awarii elektrowni w Fukushima reaktory jądrowe zostały wyłączone. Jednakże Japonia ponownie uruchamia zamknięte przed kilkoma laty bloki i nadal zamierza rozwijać technologie jądrowe. W pracy zabrakło również rozważań określających warunki współpracy międzynarodowej w dziedzinie odnawialnych źródeł energii.

Jako część głównego osiągnięcia naukowego dr Rosicki wskazał również artykuły naukowe, gdzie podjął próby analizy działań państw w obszarze energetyki na gruncie krajowym, regionalnym i międzynarodowym. Habilitant brał pod uwagę zagadnienia instytucjonalno-prawne, głównie w kontekście ustawowych rozwiązań dotyczących celów, zadań, elementów polityki energetycznej jak również odpowiedzialności danych podmiotów za jej realizację. W części artykułów uwypuklał kwestię bezpieczeństwa dostaw energii. Warte podkreślenia jest to, że Autor nie tylko skupiał uwagę na analizie bieżących wydarzeń, ale uwzględniał także możliwe scenariusze rozwojowe.

II. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Oprócz pozycji wskazanych jako główne osiągnięcie naukowe, dr Remigiusz Rosicki wskazał na drugie pole badawcze związane z obszarem bezpieczeństwa informacji. Owocem tych zainteresowań jest 9 artykułów naukowych, gdzie dokonał klasyfikacji zagrożeń bezpieczeństwa informacji, rozpoznania i zwalczania zagrożeń związanych z bezpieczeństwem informacji, identyfikacji podmiotów odpowiedzialnych za zwalczanie tych zagrożeń oraz potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa informacji stwarzanych przez polskie służby specjalne.

Poza wymienionymi pozycjami Habilitant jest autorem lub współautorem 25 pozycji naukowych, w tym 1 monografii, 13 artykułów naukowych oraz 11 rozdziałów w

opracowaniach zbiorowych. Ponadto był współredaktorem 5 monografii zbiorowych. Znacząca część publikacji odnosi się do tematyki bezpieczeństwa energetycznego i informacji. Wszystkie artykuły i rozdziały w pracach zbiorowych dowodzą różnorodności problematyki w ramach wyodrębnionych obszarów badawczych. Naukową wartość tych publikacji oceniam wysoko ze względu na jakość merytoryczną, ich logiczną konstrukcję i odwołanie się do adekwatnych źródeł naukowych.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitant uczestniczył w 55 konferencjach naukowych, w tym 19 międzynarodowych, przedstawiając wyniki swoich badań w formie referatu.

W kontekście oceny dorobku naukowego, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym, jest on w pełni satysfakcjonujący. Opracowania Habilitanta są zauważalne przez innych autorów, zajmujących się problematyką bezpieczeństwa, głównie energetycznego. Świadczy o tym wysoka liczba cytowań według Google Scholar, która wynosi 154, oraz wskaźnik Hirsha o wartości 6. Habilitant był ponadto recenzentem licznych publikacji w czasopismach krajowych.

W okresie 2015-2019 był konsultantem projektów Institute for Security, Energy and Climate Studies w zakresie problematyki polityki energetycznej i klimatycznej. Był również wykonawcą pomocniczym w projekcie *Rola mediów w kreowaniu aktywności fizycznej i zainteresowań pro-sportowych w środowisku akademickim*. Był członkiem sieci naukowej „Energy Security – Poland”. Słabszą stroną jest brak kierowania międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi. W dorobku naukowym Habilitant nie przedstawił listy wyjazdów zagranicznych, pobytów na stażach zagranicznych, które winny przełożyć się na współpracę międzynarodową.

Konkludując, Habilitant przedstawił do oceny spójny dorobek naukowy. W mojej ocenie wskazuje on na konsekwentne rozwijanie przez Habilitanta zagadnień związanych z obszarem bezpieczeństwa energetycznego i informacyjnego. Prezentowane prace są kompetentne i wartościowe poznawczo.

III. Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego

Ważnym aspektem działalności Habilitanta jest dydaktyka. Zestaw oferowanych przez niego kursów jest szeroki i świadczy o jego rozległych kompetencjach merytorycznych. Prowadził następujące zajęcia ze studentami: Teoria polityki, Socjologia polityki,

Decydowanie polityczne, Wstęp do nauki o polityce, Podstawy wiedzy o polityce, Prawo obronne, Międzynarodowe prawo publiczne, Międzynarodowe bezpieczeństwo energetyczne, Prawo karne materialne i prawo wykroczeń, Polityka energetyczna i prawo energetyczne, Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowej, Prawo energetyczne, Publiczne prawo gospodarcze i ochrona konkurencji, Prawoznawstwo, Prawoznawstwo z elementami prawa karnego. Ten bogaty zestaw zaświadcza o silnym sprzężeniu pracy badawczej z dydaktyką. Wysoka ocena zajęć przez studentów stanowi zaś o wysokiej jakości pracy dydaktycznej.

Dr Rosicki był promotorem pomocniczym w 4 przewodach doktorskich. Ponadto był promotorem 1 pracy magisterskiej oraz 43 licencjackich. Od momentu zatrudnienia prowadził seminarium dla studiów I stopnia.

Habilitant jest aktywnym uczestnikiem życia akademickiego. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego, International Political Science Association. Ponadto był zastępcą redakcji czasopisma „International and Security Studies” oraz członkiem redakcji czasopism „(R)evolutions” oraz „Przegląd Politologiczny”.

Sporą aktywność Habilitant wykazuje również na polu organizacyjnym, gdzie uwagę zwraca zwłaszcza praca w komisji rekrutacyjnych i egzaminacyjnych na UAM. W swoim dorobku ma współorganizację cyklu konferencji naukowych realizowanych w ramach działalności w sieci naukowej „Energy Security – Poland” we współpracy z Fundacją na Rzecz Czystej Energii. Warto dodać, że Habilitant brał również czynny udział w działaniach popularyzujących naukę, organizowanych nie tylko przez macierzystą jednostkę.

Na podstawie analizy głównego osiągnięcia naukowego ujętego w formie cyklu publikacji „Polityka energetyczna państw członkowskich Unii Europejskiej – wymiar geopolityczny, instytucjonalny, społeczny, ekonomiczny i technologiczny” oraz całego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego stwierdzam, że dr Remigiusz Rosicki spełnia wymogi stawiane osobom ubiegającym się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w zakresie nauk o polityce (Ust. z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki). Dlatego rekomenduję o dopuszczenie go do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

